

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.239>

УДК 338.439.02:665.7:339.13(477)

С. Р. Семів,

*к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,
Львівський торговельно-економічний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4682-7359>

О. С. Лега,

аспірант, Львівський торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-7636-8747>

ВНУТРІШНІЙ РИНОК АВТОМОБІЛЬНОГО ПАЛЬНОГО В СИСТЕМІ ПОСИЛЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

S. Semiv,

*PhD, Professor, Head of Department of Economics,
Lviv University of Trade and Economics*

O. Leha,

Postgraduate student, Lviv University of Trade and Economics

THE DOMESTIC AUTOMOTIVE FUEL MARKET IN THE SYSTEM OF ENSURING FOOD SECURITY OF UKRAINE

У статті досліджено особливості функціонування та розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального України в умовах сучасних

економічних і безпекових викликів та визначено його роль у системі забезпечення продовольчої безпеки держави. Обґрунтовано, що стабільність постачання нафтопродуктів є одним із ключових чинників безперерйного функціонування аграрного сектору, транспортно-логістичної інфраструктури, підприємств харчової промисловості та системи дистрибуції продовольства. Встановлено, що порушення у функціонуванні ринку автомобільного пального призводять до зростання собівартості сільськогосподарського виробництва, підвищення логістичних витрат, ускладнення експортних операцій та зниження рівня доступності продовольства для населення. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального України, зокрема трансформацію структури імпорту, диверсифікацію каналів постачання, розвиток логістичних маршрутів, зміну цінової кон'юнктури та посилення залежності від зовнішніх постачальників в умовах воєнного стану. Особливу увагу приділено взаємозв'язку між паливною та продовольчою безпекою, а також впливу енергетичних ризиків на стійкість функціонування агропромислового комплексу. У роботі обґрунтовано необхідність формування комплексної державної політики щодо розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального як важливої складової економічної та продовольчої безпеки України. Запропоновано напрями підвищення стійкості паливного ринку, серед яких диверсифікація джерел постачання, розвиток стратегічних резервів пального, модернізація транспортно-логістичної інфраструктури, стимулювання виробництва альтернативних видів палива та посилення державного регулювання у кризових умовах. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню продовольчої безпеки України, підвищенню стабільності аграрного виробництва та забезпеченню ефективного функціонування внутрішнього ринку продовольства.

The article examines the peculiarities of the functioning and development of the domestic automotive fuel market of Ukraine under current economic and security challenges and determines its role in the system of ensuring the country's food security. It is substantiated that the stability of petroleum product supply is one of the key factors for the uninterrupted functioning of the agricultural sector, transport and logistics infrastructure, food industry enterprises, and the food distribution system. It has been established that disruptions in the functioning of the automotive fuel market lead to an increase in agricultural production costs,

higher logistics expenses, complications in export operations, and a decrease in the level of food accessibility for the population. The current trends in the development of the domestic automotive fuel market in Ukraine are analyzed, including the transformation of the import structure, diversification of supply channels, development of logistics routes, changes in price conditions, and the growing dependence on external suppliers under martial law conditions. Particular attention is paid to the relationship between fuel and food security, as well as to the impact of energy risks on the sustainability of the agro-industrial complex. Particular attention is paid to the analysis of challenges facing the domestic fuel market, such as price volatility, currency risks, and tax burden. Based on empirical data for 2019–2024, a correlation and regression analysis of the relationship between indicators of fuel market development and food security was conducted.

Ключові слова: *внутрішній ринок, ринок автомобільного пального, продовольча безпека, енергетична безпека, внутрішня торгівля, ціноутворення, інфляція, енергетична трансформація, логістичні коридори, макроекономічна стабільність, регресійний аналіз, державне регулювання, державна політика.*

Keywords: *domestic market, automotive fuel market, food security, energy security, domestic trade, pricing, inflation, energy transformation, logistics corridors, macroeconomic stability, regression analysis, state regulation, public policy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Внутрішній ринок автомобільного пального є стратегічним фундаментом національної економіки, що забезпечує життєдіяльність транспортної системи, агропромислового комплексу та логістичної інфраструктури [9; 10]. Паливні ресурси безпосередньо корелюють з рівнем виробничих витрат та загальною конкурентоспроможністю держави.

У сучасних умовах поглиблення глобальних економічних кризових процесів, посилення геополітичної нестабільності та трансформації

енергетичних ринків забезпечення продовольчої безпеки держави набуває стратегічного значення. Для України ця проблема є особливо актуальною внаслідок воєнних дій, руйнування елементів транспортної та логістичної інфраструктури, ускладнення зовнішньоекономічних зв'язків і високої залежності економіки від імпортних енергетичних ресурсів [10]. За таких умов важливу роль у підтриманні стабільності АПК, внутрішньої торгівлі та системи продовольчого забезпечення відіграє ефективне функціонування внутрішнього ринку автомобільного пального.

Це зумовлено тим, що ринок автомобільного пального є одним із базових елементів забезпечення безперервної діяльності сільськогосподарських підприємств, транспортно-логістичних систем, харчової промисловості та каналів постачання продовольства. Стан паливного забезпечення безпосередньо впливає на рівень виробничих витрат у сільському господарстві, формування цін на продовольчі товари, ефективність логістичних процесів і доступність продукції для населення. Водночас нестабільність на ринку нафтопродуктів, коливання світових цін, валютні ризики, зміна маршрутів імпорту та підвищення податкового навантаження можуть негативно позначатися на стійкості функціонування продовольчої системи держави [11; 13].

Таким чином, в умовах сучасних викликів дедалі більшого значення набуває взаємозв'язок між енергетичною та продовольчою безпекою. Порушення стабільності внутрішнього ринку автомобільного пального здатне спричиняти зростання собівартості аграрної продукції, ускладнення процесів транспортування та дистрибуції продовольства, скорочення обсягів виробництва й зниження рівня продовольчого забезпечення населення. Натомість формування ефективного, диверсифікованого та стійкого паливного ринку створює необхідні передумови для підтримання макроекономічної стабільності, розвитку внутрішньої торгівлі та забезпечення належного рівня продовольчої безпеки країни.

Актуальність дослідження обумовлена потребою у поглибленні наукових підходів до оцінювання впливу розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального на стан продовольчої безпеки України, а також необхідністю розроблення ефективних механізмів державного регулювання у цій сфері. Практична цінність роботи полягає у можливості використання результатів дослідження під час формування державної політики у сфері енергетичної та продовольчої безпеки, удосконалення системи паливного забезпечення агропромислового комплексу та розроблення стратегічних напрямів розвитку внутрішнього ринку пального в умовах сучасних економічних і безпекових викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика енергетичної безпеки та функціонування ринку нафтопродуктів перебуває у центрі уваги вітчизняних науковців, зокрема В. Гейця [1], А. Негляда [4], Г. Пушака [8], О. Маліновської [5], О. М. Суходолі [9], А. Чеховського [10], та інших. У їхніх працях ґрунтовно досліджено механізми формування енергетичної політики та особливості державного регулювання галузі. Проте стрімка зміна архітектури паливного ринку України в умовах воєнної економіки потребує оновлення наукового інструментарію. Наразі існує необхідність у поглибленому аналізі того, як структурні зрушення та волатильність цін на пальне впливають на стан продовольчої безпеки країни в коротко- та середньостроковій перспективі.

Проблематика впливу ринку пального, енергетичних цін та паливної безпеки на продовольчу безпеку особливо актуалізувалась у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі після 2022 р. Так, у дослідженні О. Захарчука [13] аналізуються сучасні проблеми забезпечення аграрного сектору України паливом, державне регулювання ринку нафтопродуктів, логістичні ризики та вплив цін на дизельне пальне на сільське господарство. К. Арндт [11] доводить, що зростання цін на паливо та добрива безпосередньо впливає на агропродовольчі системи, рівень бідності та ринки сільськогосподарської продукції. Водночас саме прямий взаємозв'язок між

внутрішнім ринком пального та продовольчою безпекою України обґрунтований ще недостатньо, що підсилює наукову новизну та актуальність даного дослідження. Недостатньо дослідженими залишаються питання впливу змін у структурі паливного ринку на стан продовольчої безпеки, а також взаємозв'язку між динамікою цін на паливо та процесами на внутрішньому ринку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального України та оцінювання його впливу на забезпечення продовольчої безпеки держави шляхом аналізу цінових, логістичних, енергетичних і макроекономічних чинників, а також розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері паливного забезпечення агропромислового комплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній ринок автомобільного пального є одним із ключових елементів енергетичної системи держави. Його функціонування забезпечує стабільну роботу транспортної інфраструктури, що відіграє важливу роль у переміщенні товарів і послуг у межах національної економіки. Значення ринку автомобільного пального зумовлюється також його впливом на функціонування аграрного сектору, який є одним із стратегічних для економіки України. Використання дизельного пального є необхідною умовою функціонування сільськогосподарської техніки, транспортних перевезень та логістичних процесів. Крім того, ринок автомобільного пального має важливе фінансове значення, оскільки значна частина доходів державного бюджету формується за рахунок акцизного податку на паливо та податку на додану вартість.

Сучасний розвиток внутрішнього ринку автомобільного пального характеризується низкою структурних змін, що відбуваються під впливом економічних, політичних та технологічних факторів [1; 5; 9; 10], зокрема:

1) Зростання імпортої залежності. Скорочення обсягів внутрішнього виробництва нафтопродуктів, що посилювалось внаслідок руйнування ворогом виробничої інфраструктури, призвело до абсолютного переважання частки імпортного пального у структурі внутрішнього споживання.

2) Переорієнтація та диверсифікація джерел постачання пального. Україна після 2022 р. стрімко переорієнтувала імпорт нафтопродуктів з Білорусі та РФ на країни ЄС, що сприяло підвищенню енергетичної безпеки держави.

3) Поступова зміна структури попиту, зокрема внаслідок використання альтернативних джерел енергії.

4) Постійне зростання цін на світли нафтопродукти, оскільки ціни на пальне чутливі до змін світових нафтових котирувань, валютного курсу та податкових чинників.

Вітчизняна практика свідчить, що внутрішній ринок автомобільного пального є одним із важливих елементів системи забезпечення продовольчої безпеки України, оскільки його функціонування безпосередньо пов'язане зі стабільністю діяльності АПК, транспортної інфраструктури та сфери внутрішньої торгівлі продовольчими товарами. У сучасних економічних умовах рівень забезпеченості паливними ресурсами, стабільність поставок нафтопродуктів і цінова ситуація на паливному ринку суттєво впливають на ефективність аграрного виробництва, собівартість продукції та рівень цін на продовольство.

Автомобільне пальне виступає необхідною ресурсною основою для здійснення більшості виробничих і логістичних процесів у сільському господарстві. Використання дизельного пального та бензину забезпечує роботу сільськогосподарської техніки під час обробітку ґрунту, проведення посівних і збиральних робіт, транспортування продукції, функціонування складських і логістичних комплексів. У зв'язку з цим будь-які перебої у постачанні пального, дефіцит нафтопродуктів або значне зростання їх вартості можуть спричинити підвищення виробничих витрат аграрних

підприємств, зниження рівня рентабельності та подорожчання продовольчих товарів на внутрішньому ринку.

В умовах воєнного стану та посилення зовнішньоекономічних ризиків значення стабільного функціонування ринку автомобільного пального суттєво зростає. Руйнування об'єктів енергетичної й транспортної інфраструктури, трансформація логістичних маршрутів, валютні коливання та залежність від імпорتنих поставок нафтопродуктів формують додаткові загрози для продовольчої системи держави. Нестабільність паливного ринку негативно позначається не лише на процесах аграрного виробництва, але й на ефективності транспортування, зберігання та реалізації продовольства.

Важливим аспектом є також вплив ринку автомобільного пального на рівень логістичних витрат у сфері внутрішньої торгівлі. Підвищення цін на пальне (бензин та дизельне пальне) призводить до збільшення витрат на перевезення сировини, готової продукції та продовольчих товарів, що формує додатковий інфляційний тиск на внутрішній ринок. У результаті це може знижувати економічну доступність продовольства для населення та послаблювати рівень продовольчої безпеки країни.

Отже, внутрішній ринок автомобільного пального доцільно розглядати як стратегічно важливу складову системи продовольчої безпеки України. Забезпечення його стабільного розвитку, диверсифікація джерел постачання, підвищення стійкості логістичних систем і вдосконалення механізмів державного регулювання є необхідними умовами підтримання ефективного функціонування АПК та забезпечення належного рівня продовольчого забезпечення населення в сучасних кризових умовах. Систематизацію основних тенденцій розвитку ринку автомобільного пального України у контексті їх впливу на стан продовольчої безпеки наведено у табл. 1.

**Таблиця 1. Ключові тенденції розвитку внутрішнього ринку
автомобільного пального України ***

№ з/п	Тенденція	Характеристика	Наслідки для стану продовольчої безпеки
1	Зростання імпоротної залежності	Після втрати значної частини внутрішніх переробних потужностей ринок дедалі більше спирається на імпорт нафтопродуктів	Посилення залежності агропромислового комплексу від стабільності зовнішніх поставок пального; ризики дефіциту пального можуть призводити до порушення сезонних аграрних робіт, зростання витрат виробництва та зниження стабільності продовольчого забезпечення
2	Переорієнтація постачань на європейський напрям	Основні канали постачання змістилися у бік країн ЄС та дунайсько-західного логістичного коридору	Підвищення стійкості постачань пального в умовах війни сприяє стабільності аграрного виробництва та логістики продовольства, однак зростання транспортних витрат впливає на підвищення цін на продовольчі товари
3	Висока цінова волатильність	Ціни на пальне чутливі до змін нафтових котирувань, валютного курсу, податкових рішень і транспортних витрат	Коливання цін на пальне спричиняє зростання собівартості сільськогосподарської продукції, посилення продовольчої інфляції та зниження економічної доступності продовольства для населення
4	Посилення податково-регуляторного впливу	Акцизи, ПДВ, стандарти якості та державний контроль істотно впливають на параметри ринку	Зміна податкового навантаження та регуляторної політики впливає на кінцеву вартість пального, що позначається на витратах аграрних виробників, транспортної логістики та рівні цін на продовольство
5	Зростання ролі великих мереж АЗС	Велику частину організованого ринку формують великі національні оператори	Концентрація ринку може сприяти стабільності постачань пального для аграрного сектору та логістичних операторів, однак водночас підвищує ризики монополізації та цінового тиску на продовольчий сектор
6	Поступова зміна структури попиту	Поряд із бензином і дизпаливом зберігається значна роль LPG, а також зростає інтерес до альтернативних видів енергії	Розвиток альтернативних видів пального створює передумови для диверсифікації енергозабезпечення аграрного сектору, зниження залежності від традиційних нафтопродуктів та підвищення стійкості продовольчої системи

** Систематизовано автором*

Систематизація даних, наведених у табл. 1, дозволяє стверджувати, що сучасні тенденції розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального України свідчать про його стратегічно важливу роль у системі забезпечення продовольчої безпеки держави. Посилення імпоротної залежності, висока

цінова волатильність, трансформація логістичних маршрутів та зростання регуляторного впливу формують суттєві ризики для стабільного функціонування АПК й внутрішнього продовольчого ринку. Оскільки пальне є одним із ключових ресурсів для виробництва, транспортування, зберігання та реалізації продовольства, будь-які дестабілізаційні процеси на паливному ринку безпосередньо впливають на собівартість аграрної продукції, рівень продовольчої інфляції та економічну доступність продуктів харчування для населення. Проведений аналіз свідчить, що сучасний ринок автомобільного пального характеризується значною залежністю від зовнішніх факторів, що підвищує залежність стану продовольчої безпеки від змін світової кон'юнктури [11; 13].

Особливої актуальності зазначена проблема набуває в умовах воєнного стану та високої залежності України від зовнішніх постачань нафтопродуктів. Нестабільність паливного забезпечення може призводити до ускладнення проведення сезонних сільськогосподарських робіт, порушення логістичних ланцюгів постачання продовольства та зниження стійкості національної продовольчої системи. Водночас диверсифікація джерел постачання, розвиток альтернативних видів енергії та посилення ефективності державного регулювання створюють передумови для підвищення стійкості як паливного ринку, так і системи продовольчої безпеки загалом. В сучасних умовах нестабільності консолідація ринку пального навколо великих національних операторів АЗС можна вважати позитивним чинником для паливної та продовольчої безпеки, оскільки системні гравці здатні ефективніше управляти логістичними ризиками та забезпечувати стабільність постачання у критичні періоди, проте це посилює їхній вплив на ціноутворення у роздрібному сегменті. Таким чином, ринок стає більш організованим, але водночас чутливішим до регуляторних рішень держави.

Отже, забезпечення стабільного розвитку внутрішнього ринку автомобільного пального слід розглядати як один із ключових напрямів державної політики у сфері економічної, енергетичної та продовольчої безпеки України.

Для оцінки взаємозв'язку між розвитком ринку автомобільного пального та станом продовольчої безпеки було проведено економетричний аналіз. У дослідженні використано такі показники:

- ціна дизельного пального;
- інфляція;
- темпи зростання валової продукції сільського господарства.

Для кількісної оцінки впливу кон'юнктури паливного ринку на стан продовольчої безпеки держави було систематизовано статистичні дані щодо вартості дизельного пального, темпів споживчої інфляції та динаміки валової продукції сільського господарства України за період 2018–2025 рр. (табл. 2). Зазначений часовий проміжок дозволяє простежити трансформацію економічних зв'язків як у період пандемії COVID-19, так і в умовах повномасштабного воєнного стану, що супроводжувався значними ціновими шоками. Дані табл. 2 свідчать про значну волатильність усіх показників. Зокрема, різке зростання ціни на дизельне пальне у 2022 р. супроводжувалося двозначним показником інфляції та падінням валової продукції сільського господарства, що підтверджує чутливість економіки до вартості енергоносіїв. На основі цих статистичних рядів було проведено подальше дослідження щільності зв'язку між змінними.

Таблиця 2. Динаміка ціни дизельного пального, інфляції та темпів зростання валової продукції сільського господарства України у 2019-2025 рр.*

Рік	Середня/кінцева ціна дизпалива, грн/л	Інфляція, %	Зростання валової продукції сільського господарства, %
2018	27,36	9,8	8,2
2019	28,5	7,89	1,4
2020	26,17	2,73	-10,1
2021	24,75	9,36	16,4
2022	30,83	20,18	-25,3
2023	52,76	12,85	11,1
2024	52,30	6,50	-5,4
2025	56,60	8,0	-6,8

* Сформовано автором на основі [1; 3; 4 ;7; 12]

Результати кореляційного аналізу наведено у табл. 3.

Таблиця 3. Результати кореляційного аналізу між ціною пального, інфляцією та ВВП України, 2018-2025 рр.*

Пари показників	Коефіцієнт кореляції Pearson (r)	Характер зв'язку
Ціна дизпалива – інфляція	0,562	помірний прямий
Ціна дизпалива – зростання валової продукції с/г	-0,250	слабкий обернений
Інфляція – зростання валової продукції с/г	-0,690	помірний/відносно сильний обернений

* Джерело: авторські розрахунки.

Для ілюстративної оцінки взаємозв'язку між ціною дизельного пального, інфляцією та динамікою розвитку сільського господарства можна використати таку множинну лінійну регресію:

$$Infl_t = \beta_0 + \beta_1 Fuel_t + \beta_2 AP_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

де: $Infl_t$ – річний рівень інфляції в Україні, %;

$Fuel_t$ – середня/кінцева ціна дизельного пального, грн/л;

AP_t – темп зростання валової продукції сільського господарства, %;

ε_t – випадкова похибка.

За розрахунками на основі річних даних 2018-2025 рр. було отримано таке рівняння:

$$Infl_t = 1,78 + 0,182 \cdot Fuel_t - 0,271 \cdot AP_t$$

Коефіцієнт детермінації моделі:

$$R^2 = 0,638$$

Отримані емпіричні оцінки свідчать, що за інших рівних умов зростання ціни дизельного пального на 1 грн/л асоціюється зі збільшенням інфляції приблизно на 0,18 в.п., тоді як підвищення темпів зростання валової продукції сільського господарства на 1 в.п. асоціюється зі зниженням інфляції приблизно на 0,27 в.п. Таке співвідношення узгоджується з логікою функціонування паливного ринку: подорожчання пального підвищує витрати на транспорт, логістику та виробництво, а отже, може передаватися в

загальний рівень цін. Водночас вища економічна стійкість і краща динаміка виробництва можуть частково пом'якшувати інфляційний тиск.

Емпірична оцінка взаємозв'язку між внутрішнім ринком автомобільного пального та агропродовольчими параметрами розвитку України підтверджує наявність відчутного зв'язку між динамікою цін на паливо та інфляційними процесами. Проведений кореляційний аналіз за 2018-2025 рр. показав, що між ціною дизельного пального та інфляцією існує помірний прямий зв'язок ($r=0,562$), що свідчить про важливу роль паливної складової у формуванні витратного тиску в економіці. Одночасно між інфляцією та темпами зростання валової продукції сільського господарства виявлено обернений зв'язок ($r = -0,690$) що вказує на негативний вплив інфляційних шоків на загальну динаміку аграрного сектору. Розрахована регресійна модель показала, що варіація інфляції на 63,8% пояснюється змінами ціни пального та темпів зростання валової продукції сільського господарства у досліджуваному періоді, що дозволяє трактувати паливний ринок як один із вагомих факторів нестабільності в АПК України.

Розробка механізмів збалансування стану ринку автомобільного пального у контексті посилення продовольчої безпеки вимагає врахування специфіки його структури. На нашу думку, сучасна структура внутрішнього ринку автомобільного пального України відображає його комплексну ієрархічну організацію, що адаптована до сучасних геополітичних та економічних реалій. В основі функціонування ринку лежить багаторівнева взаємодія між державними інституціями, міжнародними постачальниками та внутрішніми суб'єктами господарювання. При цьому доцільно виокремити такі засадничі рівні структура внутрішнього ринку автомобільного пального України:

- 1) Система державного регулювання, яка через інструменти податкової політики (акцизи, ПДВ) та нормативно-правове забезпечення визначає "правила гри", забезпечуючи баланс між фіскальними інтересами бюджету та купівельною спроможністю споживачів.

2) Ресурсне забезпечення та зовнішньоекономічні зв'язки. В умовах зупинки вітчизняної нафтопереробки цей блок став критично залежним від диверсифікованих потоків імпорту. Структура відображає переорієнтацію на європейські нафтопереробні заводи (НПЗ) та великих міжнародних трейдерів, що зумовило формування нових логістичних ланцюгів. Ключовим елементом тут виступає інтегрована транспортна мережа, яка включає морські порти (переважно Дунайського регіону), залізничні сполучення та автомобільні логістичні коридори, що забезпечують безперебійне постачання ресурсу до внутрішніх баз зберігання.

3) Роздрібний та оптовий сегменти реалізації. Роздрібний ринок характеризується чітким поділом на системних національних операторів АЗС, які формують преміум-сегмент із високим рівнем сервісу та додаткових послуг, та локальних гравців, що конкурують переважно у ціновій площині. Цей блок структури є найбільш чутливим до коливань валютного курсу та світових цін на нафтопродукти, оскільки саме на етапі роздрібної реалізації відбувається фінальне ціноутворення для кінцевого споживача.

4) Цільові групи споживачів, які сегментовані за галузевою ознакою та обсягами споживання. До них належать домогосподарства (приватний автотранспорт), агропромисловий комплекс, логістичні компанії та державний сектор.

Така архітектура ринку демонструє високу ступінь взаємозалежності всіх елементів: будь-яке порушення у ланці постачання або зміна у податковому регулюванні миттєво транслюється через усю структуру, впливаючи на енергетичну безпеку та макроекономічні показники держави.

Аналіз механізмів функціонування паливного ринку [1; 3; 5; 9] дозволяє систематизувати ключові бар'єри, що стримують стабільний розвиток паливного сектору. Найбільш критичним викликом залишається висока волатильність цін, яка має мультиплікативний ефект на всі галузі економіки. Вона зумовлена не лише світовою кон'юктурою, а й внутрішніми валютними ризиками, оскільки повна імпортозалежність ринку

робить вартість пального на АЗС прямо залежною від курсу національної валюти. Інфраструктурні обмеження та руйнування логістичних вузлів вимагають від операторів значних капіталовкладень у створення нових баз зберігання та мобільних рішень для заправки. Крім того, зміни у податковій політиці (зокрема коливання ставок акцизного податку та ПДВ) створюють ситуацію регуляторної невизначеності, що ускладнює довгострокове планування для бізнесу. Подолання цих викликів потребує консолідованих зусиль держави та приватного сектору, спрямованих на створення стратегічних запасів нафтопродуктів та стимулювання енергоефективності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що внутрішній ринок автомобільного пального є важливою складовою системи забезпечення продовольчої безпеки України та суттєво впливає на стабільність функціонування АПК, транспортно-логістичної інфраструктури й внутрішньої торгівлі продовольством. Доведено, що зростання імпортової залежності, висока цінова волатильність, логістичні ризики, валютні коливання та зміни у податково-регуляторній політиці формують додаткові загрози для ефективного функціонування продовольчої системи держави. Обґрунтовано, що нестабільність паливного ринку спричиняє підвищення собівартості аграрної продукції, посилення продовольчої інфляції та зниження економічної доступності продовольства для населення. Водночас визначено, що диверсифікація джерел постачання пального, розвиток альтернативних видів енергії, модернізація логістичної інфраструктури та вдосконалення механізмів державного регулювання є важливими передумовами зміцнення продовольчої безпеки України в сучасних кризових умовах.

Перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямі пов'язані з поглибленим аналізом впливу окремих сегментів паливного ринку на ефективність функціонування АПК, оцінюванням залежності рівня продовольчої безпеки від динаміки цін на енергоресурси, а також

моделюванням ризиків паливного забезпечення в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки. Важливим напрямом подальших розвідок є також дослідження можливостей розвитку ринків альтернативних видів пального, формування стратегічних резервів енергоресурсів та удосконалення державної політики у сфері забезпечення енергетичної й продовольчої безпеки України на засадах сталого розвитку та економічної стійкості.

Література

1. Геєць В. М., Кириленко О. В., Басок Б. І., Базєєв Є. Т. Energy Strategy: Projections (Review). *Sci. Innov.* 2020. № 16(1). С. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine16.01.003>.
2. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua.
3. Консалтингова група «А-95». Огляд ринку нафтопродуктів України. Київ, 2024. URL: www.a95.ua.
4. Негляд А. В. Сучасні підходи до управління підприємствами енергетичного сектору: виклики та перспективи розвитку. *Економіка і управління*. 2025. № 1. С. 176-182.
5. Маліновська О. Я., Височанська М. Я. Енергетична безпека України як головний критерій ефективності функціонування національної економіки. *Агроекологічний журнал*. 2023. №1. С. 16-28.
6. Міністерство енергетики України. Аналітичний звіт про стан енергетичного сектору України. URL: www.mev.gov.ua.
7. Національний банк України. Інфляційний звіт. URL: www.bank.gov.ua.
8. Пушак Г. І., Скорик Г. І. Розвиток конкуренції на ринку світлих нафтопродуктів: теорія, проблеми і шляхи їх вирішення. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2(68). С. 66-73.

9. Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Рябцев Г. Л. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками : монографія. Київ : НІСД, 2023. 152 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2023.01>.

10. Чеховський А. А. Енергетична політика України в умовах війни: поточна ситуація та виклики для національної безпеки. *Таврійський науковий вісник*. Серія: економіка. 2025. № 25. С. 179-187. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.25.19>

11. Arndt C. et al. The Ukraine War and Rising Commodity Prices: Implications for Developing Countries. *Global Food Security*. 2023. № 6. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2023.100680>.

12. Index Minfin. Ціни на бензин та дизельне паливо в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel>

13. Zakharchuk O., Vyshnevetska O., Kisil M., Nechytailo V., Zavalnyuk O. State and prospects of fuel supply for agriculture in Ukraine. *Scientific Horizons*. 2023. №26(12). С. 169-180.

References

1. Heiets, V. M., Kyrylenko, O. V., Basok, B. I. and Bazieiev, Ye. T. (2020), “Energy Strategy: Projections (Review)”, *Sci. Innov.*, vol. 16(1), pp. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine16.01.003>

2. State Statistics Service of Ukraine (2026), “Statistical information”, available at: www.ukrstat.gov.ua (Accessed 05 May 2026).

3. Consulting Group “A-95” (2024), “Review of the petroleum products market of Ukraine”, available at: www.a95.ua (Accessed 05 May 2026).

4. Nehliad, A. V. (2025), “Modern approaches to management of energy sector enterprises: challenges and development prospects”, *Ekonomika i upravlinnia*, vol. 1, pp. 176–182.

5. Malinovska, O. Ya. and Vysochanska, M. Ya. (2023), “Energy security of Ukraine as the main criterion for the efficiency of the national economy”, *Ahroekolohichniy zhurnal*, vol. 1, pp. 16–28.

6. Ministry of Energy of Ukraine (2026), “Analytical report on the state of the energy sector of Ukraine”, available at: www.mev.gov.ua (Accessed 05 May 2026).

7. National Bank of Ukraine (2026), “Inflation Report”, available at: www.bank.gov.ua (Accessed 05 May 2026).

8. Pushak, H. I. and Skoryk, H. I. (2022), “Development of competition in the market of light petroleum products: theory, problems and ways to solve them”, *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, vol. 2(68), pp. 66–73.

9. Sukhodolia, O. M., Kharazishvili, Yu. M. and Riabtsev, H. L. (2023), *Enerhetychna bezpeka Ukrainy: perspektyvna model' upravlinnia ryzykamy* [Energy security of Ukraine: a perspective risk management model], NISSD, Kyiv, Ukraine.

10. Chekhovskyi, A. A. (2025), “Energy policy of Ukraine under wartime conditions: current situation and challenges for national security”, *Tavriiskyi naukovyi visnyk, Serii: ekonomika*, no. 25, pp. 179–187.

11. Arndt, C. (2023), The Ukraine War and Rising Commodity Prices: Implications for Developing Countries, *Global Food Security*, no. 6.

12. Index Minfin (2026), “Prices for gasoline and diesel fuel in Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel> (Accessed 05 May 2026).

13. Zakharchuk, O., Vyshnevetska, O., Kisil, M., Nechytailo, V. and Zavalnyuk, O. (2023), State and prospects of fuel supply for agriculture in Ukraine, *Scientific Horizons*, vol. 26(12), pp. 169–180.

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26